

**Πανεπιστήμιο Κρήτης
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας**

**Περιγραφή Μαθημάτων
Εαρινού εξαμήνου 2018-19**

Ρέθυμνο, Φεβρουάριος 2019

Π Ρ Ο Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Α Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α (Εαρινό εξάμηνο 2018-2019)

Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας

Αρχαία Ιστορία (ΑΙΣ)

ΑΙΣ 501	Κώστας Βλασόπουλος	Αθηναϊκή Δημοκρατία (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	-------------------------	--------

Περιγραφή

Αντικείμενο αυτού του μαθήματος είναι το πολιτικό σύστημα της αρχαίας Αθήνας. Το μάθημα θα εξετάσει την Αθηναϊκή δημοκρατία ως ένα σύνθετο σύνολο πολιτικών θεσμών, πρακτικών και ιδεολογιών και θα δώσει έμφαση τόσο στη συνοχή αυτού του συστήματος, όσο και στις σημαντικές αντιφάσεις που παρουσίαζε. Εξίσου σημαντική θα είναι η εξέταση της σχέσης του Αθηναϊκού πολιτικού συστήματος με το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής. Τέλος, ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στο ρόλο των απλών πολιτών στην ιστορική εξέλιξη της Αθηναϊκής δημοκρατίας .

Επιλεκτική βιβλιογραφία

Σακελλαρίου, Μ. Β. (2000) Η Αθηναϊκή δημοκρατία. Ηράκλειο.
Carey, C. (2010) Η δημοκρατία στην κλασική Αθήνα. Αθήνα.
Finley, M. I. (1989) Αρχαία και σύγχρονη δημοκρατία. Αθήνα.
Finley, M. I. (1996) Η πολιτική στον αρχαίο κόσμο, Ηράκλειο.
Hansen, M. H. (1991) The Athenian Democracy in the Age of Demosthenes: Structure, Principles, and Ideology. Oxford.
Jones, A. H. M. (1957) Athenian democracy, Oxford.
Meier, C. (1990) The Greek discovery of politics, Cambridge, Mass.
Robinson, E. W. (2003) Ancient Greek Democracy. Readings and Sources. Oxford.
Saxonhouse, A. W. (1996) Athenian Democracy. Modern mythmakers and ancient theorists, Notre Dame and London.
Sinclair, R. K. (1988) Δημοκρατία και συμμετοχή στην αρχαία Αθήνα. Αθήνα.
Stockton, D. (1990) The classical Athenian democracy, Oxford.
Thorley, J. (1996) Athenian Democracy. London and New York.

ΑΙΣ 607	Κατερίνα Παναγοπούλου	Ελληνιστική Ανατολή: το Βασίλειο των Σελευκιδών (Π)	5 ECTS
---------	-----------------------	---	--------

Περιγραφή

Το βασίλειο των Σελευκιδών διαδέχτηκε την Περσική ή αλλιώς Αχαιμενιδική αυτοκρατορία στην περιοχή της Μικράς Ασίας και Ανατολής μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Στο οικοδόμημα που για πολλά χρόνια είχε κτίσει η Περσική αυτοκρατορία καλούνται τώρα Μακεδονικής καταγωγής διοικητές να στήσουν ένα διοικητικό μηχανισμό αποτελεσματικό, που να διασφαλίζει στο νεοσύστατο κράτος ομαλή λειτουργία και μακροβιότητα. Μέσα από το ιστορικό παράδειγμα του Σελευκιδικού βασιλείου μπορεί να παρακολουθήσει κανείς πώς συμβιβάστηκαν (διοικητικά, κοινωνικά, οικονομικά, θρησκευτικά) δύο πολιτισμοί, ο Ελληνικός και ο Περσικός – Αχαιμενιδικός. Θα τεθούν ερωτήματα όπως, πώς χειρίστηκαν οι νέοι ηγεμόνες την εξουσία και ποια στάση τήρησαν απέναντι στους θεσμούς που βρήκαν παγιωμένους στις κατακτημένες περιοχές; Με ποιους τρόπους προσπάθησαν να παγιώσουν και να διατηρήσουν την εξουσία; Πώς προσαρμόστηκαν οι ντόπιοι

πληθυσμοί στη νέα κατάσταση πραγμάτων: αντέδρασαν δυναμικά απέναντι στους εισβολείς; διεκδίκησαν πρόσβαση στην εξουσία ή αποδέχτηκαν τους νέους ηγέτες ως συνεχιστές του παλαιού καθεστώτος; Ποια ήταν τα αποτελέσματα από τη σύζευξη Αχαιμενιδικού και Ελληνικού πολιτισμού; Τι προέκυψε από τη συνάντηση του Ελληνικού κόσμου και των ανατολικών λαών στον τομέα της θρησκείας; Ποιες ήταν οι σχέσεις των δυναστών με τους υπόλοιπους Ελληνιστικούς ηγεμόνες και με τα άλλα Ελληνιστικά βασίλεια; Και τέλος, γιατί και με ποιους τρόπους κατόρθωσε η Ρώμη να διεισδύσει στον κόσμο του αλλοτινού Περσικού βασιλείου; πώς κατάφερε να προσεταιρισθεί τους ύστερους Σελευκίδες και να επικρατήσει τελικά στο χώρο της Ασίας;

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Aperghis, G.G. (2004), *The Seleukid Royal Economy, The Finances and Financial Administration of the Seleukid Empire* (Cambridge: University Press).
- Billows, R.A. [1997, c1990] *Antigonos the One-Eyed and the creation of the Hellenistic State* (London: University of California Press).
- Chankowski, A. (2011), *More than men, less than gods: Studies on royal cult and imperial worship*, Proceedings of the international colloquium organized by the Belgian School at Athens (November 1-2, 2007), *Studia Hellenistica* 51 (Leuven: Peeters).
- Chankowski, V.-Duyrat, F. (επιμ.) (2004), *Le Roi et l' économie: Autonomies locales et structures royales dans l' économie de l' empire séleucide*, Actes des rencontres de Lille (23 Juin 2003) et d' Orléans (29-30 Janvier 2004), *Topoi Suppl.* 6.
- Ma, J. (2001), *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor* (Oxford: University Press).
- Erskine, A. (2003), *The Blackwell Companion to the Hellenistic World* (London: Blackwell).
- Gehrke, H.-J. (2009), *Ιστορία του Ελληνιστικού Κόσμου* (Αθήνα: ΜΙΕΤ).
- Lénêque, P. (2003), *Ο ελληνιστικός κόσμος* (Αθήνα: Μεταίχμιο).
- Le Rider, G. – de Callataÿ, F. (2006), *Les Séleucides et les Ptolemées: l' héritage monétaire et financier d' Alexandre le Grand* (Monaco: Rocher).
- Picard, O. et al. (2003), *Royaumes et cités hellénistiques des années 323-55 av. J.-C.* (Sedes / E.J.E.R.).
- Sartre, M., (2003), *L' Anatolie hellénistique de l' Égée au Caucase* (Paris: Colin/Vuef).
- Shipley, G. (2012), *Ο Ελληνικός κόσμος μετά τον Αλέξανδρο, 323-30 π.Χ.*, τόμ. Α'-Β' (Αθήνα: ΜΙΕΤ)
- Walbank, F. (1993), *Ο Ελληνιστικός κόσμος* (Θεσσαλονίκη: Βάνιας).

Ιστορία Μέσων Χρόνων - Δυτική Ευρώπη (IMX)

IMX 229	Μιχάλης Νάιδος	Χριστιανική και κοσμική κοινωνία στη μεσαιωνική Ευρώπη (Π)	5 ECTS
---------	----------------	--	--------

Περιγραφή

Το μάθημα θα περιστραφεί γύρω από την αλληλεπίδραση μεταξύ Εκκλησίας και θρησκείας αφενός και κοσμικής κοινωνίας αφετέρου κατά τη διάρκεια του δυτικού Μεσαίωνα (5^{ος} – 15^{ος} αι.). Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στον ρόλο του Χριστιανισμού και της Εκκλησίας στη διαμόρφωση θεσμών, νοοτροπιών και αντιλήψεων στη μεσαιωνική κοινωνία, αλλά και στον θεσμό της βασιλείας κατά την περίοδο του Μεσαίωνα στη Δύση. Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση των παραγόντων

που διαμόρφωσαν τον μεσαιωνικό ευρωπαϊκό πολιτισμό, στο πλαίσιο της εξέτασης της αλληλεπίδρασης Εκκλησίας και «Κράτους» κατά τον Μεσαίωνα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Anderson P., *Από την Αρχαιότητα στον Φεουδαρχισμό*, Αθήνα 2001.
- Bloch M., *The Royal Touch, Monarchy and Miracles in France and England*, Νέα Υόρκη 1989.
- Bloch M., *Η Φεουδαλική Κοινωνία: Η Διαμόρφωση των Σχέσεων Εξάρτησης: Οι Τάξεις και η Διακυβέρνηση των Ανθρώπων*, Αθήνα 1987.
- Blumenthal R. U., *The Investiture Controversy: Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century*, Φιλαδέλφεια 1988.
- Brown P., *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A. D. 200 – 1000*, Οξφόρδη 2003.
- Brown P., *Η Κοινωνία και το Άγιο στην ύστερη Αρχαιότητα*, Αθήνα 2000.
- Collins R., *Charlemagne*, Νέα Υόρκη 1998.
- Cowdrey H. E. J., *Popes and Church Reform in the 11th Century*, Σιγκαπούρη, Σύδνεϋ 2000.
- Cowdrey H. E. J., *The Cluniacs and the Gregorian Reform*, Οξφόρδη 1970.
- Davis R., *Ιστορία της Μεσαιωνικής Ευρώπης: από τον Μέγα Κωνσταντίνο στον Άγιο Λουδοβίκο*, Αθήνα 2011.
- Fouracre P., Ganz D., *Frankland: The Franks and the World of the Early Middle Ages: Essays in honor of Dame Jinty Nelson*, Μάντσεστερ 2008.
- Geary P., *Before France and Germany, The Creation and Transformation of the Merovingian World*, Οξφόρδη 1988.
- Halsall G., *Barbarian Migrations and the Roman West 376-568*, Καίμπριτζ 2007.
- Heather P., *The Restoration of Rome: Barbarian Popes and Imperial Pretenders*, Οξφόρδη 2014.
- Kantorowicz E., *The king's two bodies: a study in mediaeval political theology*, Πρίνστον 1997.
- Lawrence C.H., *Medieval Monasticism: Forms of Religious Life in Western Europe in the Middle Ages*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1989.
- McKitterick R., *Charlemagne: The Formation of European Identity*, Καίμπριτζ 2008.
- Nicholas D., *Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου: κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη, 312-1500*, Αθήνα 2000.
- Runciman S., *Η Ιστορία των Σταυροφοριών*, (3 τόμοι), Αθήνα 2006.
- Russel H. F., *The Just War in the Middle Ages*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1977.
- Smith J., *Η Ευρώπη μετά τη Ρώμη: μια νέα πολιτισμική ιστορία 500-1000*, Αθήνα 2008.
- Βεν Π., *Όταν ο κόσμος μας έγινε χριστιανικός (312-394 μ.Χ.)*, Αθήνα 2012.

IMX 335	Μιχάλης Νάιδος	Κοινωνικές ζυμώσεις και ανατροπές κατά τον Μέσο και Ύστερο Μεσαίωνα (Σ)	10 ECTS
---------	----------------	---	---------

Περιγραφή

Το μάθημα θα περιστραφεί κυρίως γύρω από τις επιπτώσεις των οικονομικών και δημογραφικών διακυμάνσεων στις κοινωνικές δομές, αξίες και νοοτροπίες της δυτικής Ευρώπης από τα μέσα του 10^{ου} μέχρι και τον 15ο αιώνα. Θα καλυφθούν έξι θεματικές ενότητες, μέσα από τις οποίες θα γίνει η επιλογή των θεμάτων των γραπτών εργασιών που θα πρέπει να εκπονήσουν οι φοιτητές στη διάρκεια του

εξαμήνου. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη δημογραφική και οικονομική κρίση του 14^{ου} αιώνα, στις εξεγέρσεις (αγροτικές, αστικές) του ύστερου Μεσαίωνα, και στις επιπτώσεις τους στις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές δομές της μεσαιωνικής δυτικής Ευρώπης, αλλά και στη διαμόρφωση ιδεολογιών, νοοτροπιών και αντιλήψεων στη μεσαιωνική κοινωνία.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Benedictow J., *The Black Death 1346-1353: the complete history*, Σάφολκ 2004.
- Berstein S. Milza P., *Ιστορία της Ευρώπης, από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα Ευρωπαϊκά Κράτη 5^{ος} – 18^{ος} αιώνας*, τ. 1, Αθήνα 1997.
- Campbell B., *Before the Black Death: Studies in the 'crisis' of the early fourteenth century*, Μάντσεστερ και Νέα Υόρκη 1992.
- Cipola M. C., *Η Ευρώπη πριν από τη βιομηχανική επανάσταση, κοινωνία και οικονομία 1000-1700 μ.Χ.*, Αθήνα 1988.
- Herlihy D., *The Black Death and the Transformation of the West*, Καίμπριτζ και Μασσαχουσέτη 1997.
- Hilton R. Aston H. T., *The English Rising of 1381*, Καίμπριτζ 1984.
- Hilton R., *Bond men made free: medieval peasant movements and the English rising of 1381*, Νέα Υόρκη 2003.
- Horrox R., *The Black Death, Manchester Medieval Sources Series*, Μάντσεστερ και Νέα Υόρκη 2003.
- Hyde J.K., *Society and Politics in Medieval Italy. The Evolution of the Civil Life 1000-1350*, Λονδίνο 1973.
- Jones P., *The Italian City-State: From Commune to Signoria*, Οξφόρδη 1997.
- Jordan C. W., *The great famine. Northern Europe in the early fourteenth century*, Πρίνστον 1998.
- Ladurie E. Le Roy E., *Times of Feast, Times of Famines, A History of Climate Since the Year 1000*, Νέα Υόρκη 1971.
- Ladurie Le Roy E., *Μονταγιού: ένα οξιτανικό χωριό από το 1294 έως το 1324*, Αθήνα 2008.
- Lopez R. S., *The Commercial Revolution of the Middle Ages, 950-1350*, Καίμπριτζ 1973.
- Nicholas D., *Medieval Flanders*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1992.
- Nicholas D., *The later medieval city 1300-1350*, Λονδίνο 1997.
- Nicholas D., *Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου: κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη, 312-1500*, Αθήνα 2000.
- Postan M. M., *Medieval Trade and Finance*, Νέα Υόρκη 1973.
- Postan M. M., *The Medieval economy and society: an economic history of Britain in the Middle Ages*, Λονδίνο 1993.
- Pounds N. J. G., *An Economic History of Medieval Europe*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1994.
- Wickham C., *Sleepwalking into a new world: the emergence of Italian City Communes in the twelfth century*, Πρίνστον 2015.
- Wiesner – Hanks M., *Πρώιμη Νεότερη Ευρώπη 1450-1789*, Αθήνα 2008.
- Ziegler P., *The Black Death*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1998.
- Ντομπ Μ., Σουήζου Π., Χίλτον Ρ., *Η μετάβαση από τον φεουδαλισμό στον καπιταλισμό*, Αθήνα 1986.
- Πιρέν Α., *Οι Πόλεις του Μεσαίωνα*, Αθήνα 2003.

Τομέας Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων

Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων (ΙΝΧ)

ΙΝΧ 210	Έφη Αβδελά	Ιστορία του φύλου, 19 ^{ος} -20ός αιώνας (Π)	5 ECTS
---------	------------	--	--------

Περιγραφή

Εστιάζοντας στις δυτικές κοινωνίες από τη Γαλλική Επανάσταση και μετά, το μάθημα εξετάζει πώς αλλάζουν οι σχέσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες, πώς μετασχηματίζεται το νόημα που αποδίδεται στην έμφυλη διαφορά και ποιες είναι κάθε φορά οι συνέπειες αυτών των αλλαγών για τη κοινωνία και την πολιτική. Μέσα από συγκεκριμένα ιστορικά παραδείγματα και τη συσχέτισή τους με την ελληνική περίπτωση, προσεγγίζονται, από τη σκοπιά της ιστορίας του φύλου, η εργασία, η οικογένεια και η ιδιότητα του πολίτη καθώς και ο εθνικισμός, ο πόλεμος, η αποικιοκρατία και η κοινωνική διαμαρτυρία.

ΙΝΧ 179	Σωκράτης Πετμεζάς	Η γέννηση του Σύγχρονου Κόσμου (1767-1945): μια παγκόσμια ιστορία (Π)	5 ECTS
---------	-------------------	---	--------

Περιγραφή

Στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει την διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου, από την βιομηχανική επανάσταση και την έναρξη της αποικιακής εξάπλωσης των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων στην Νότια και Ανατολική Ασία μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ως μια παγκόσμια (global) διαδικασία που με διευρυνόμενο και επιταχυνόμενο τρόπο εμπλέκει το σύνολο των κοινωνιών και των κρατικών μορφωμάτων της υφηλίου.

ΙΝΧ 325	Σωκράτης Πετμεζάς	Θέματα πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας της Βαλκανικής (1830-1940) (Σ)	10 ECTS
---------	-------------------	---	---------

Περιγραφή

Το σεμινάριο θα εστιάσει σε ζητήματα της διπλωματικής, πολιτικής και κοινωνικής Ιστορίας των Βαλκανικών χωρών (των Οθωμανικών επαρχιών συμπεριλαμβανομένων) και των πληθυσμών που τους κατοικούν από το τέλος της ελληνικής και σερβικής επανάστασης μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η χρήση ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας είναι απαραίτητη.

Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών

Τουρκολογία (ΤΟΥ)

ΤΟΥ 247	Αντώνης Αναστασόπουλος	Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ (Π)	5 ECTS
---------	------------------------	-----------------------------	--------

Περιγραφή

Το μάθημα αποσκοπεί στην παρουσίαση της ζωής και της δράσης του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ (1881-1938), αξιωματικού του οθωμανικού στρατού, ηγέτη κατόπιν του Τουρκικού Πολέμου Ανεξαρτησίας και θεμελιωτή και πρώτου προέδρου της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Το μάθημα θα θέσει το ζήτημα της σχέσης μεταξύ του προσώπου και του στρατιωτικού και πολιτικού ηγέτη Ατατούρκ και θα καλύψει τόσο πτυχές του ιδιωτικού βίου του όσο και τη δημόσια δράση του. Προκειμένου να ερμηνευθεί ιδίως η πολιτική στάση του, αλλά και πτυχές της προσωπικότητάς του, θα επιδιωχθεί ο Ατατούρκ να ενταχθεί στο εσωτερικό και διεθνές πλαίσιο της εποχής του.

Διάγραμμα μαθήματος

1^ο μάθημα: Εισαγωγή στο θέμα του μαθήματος.

2^ο μάθημα: Γέννηση και παιδικά χρόνια – η Οθωμανική Αυτοκρατορία του β' μισού του 19^{ου} αιώνα.

3^ο μάθημα: Στρατιωτική εκπαίδευση και σταδιοδρομία.

4^ο μάθημα: Πολιτική εδραίωση και κυριαρχία των Νεότουρκων, 1908-1914.

5^ο μάθημα: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, 1914-1918.

6^ο μάθημα: Ξένη κατοχή και Πόλεμος Ανεξαρτησίας, 1918-1922.

7^ο μάθημα: Το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και η ίδρυση της Δημοκρατίας της Τουρκίας, 1922-1924.

8^ο μάθημα: Εδραίωση προσωπικής εξουσίας και μεταρρυθμίσεις, 1925-1929.

9^ο μάθημα: Η δεκαετία του 1930.

10^ο μάθημα: Αξιολόγηση της προσωπικότητας, της πολιτικής δράσης και της ιδεολογίας του Κεμάλ Ατατούρκ.

11^ο μάθημα: Προβολή και συζήτηση ταινίας.

12^ο μάθημα: Η κληρονομιά του Κεμάλ Ατατούρκ.

13^ο μάθημα: Η αντιμετώπιση του Κεμάλ Ατατούρκ τον 21^ο αιώνα – ανασκόπηση – συζήτηση.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Βαμίκ Ν. ΒΟΛΚΑΝ και Νόρμαν ΙΤΣΚΟΒΙΤΣ, *Ατατούρκ: μια ψυχογραφία*, μτφρ. Κώστας Ζερβός, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005
- Paul DUMONT, *Κεμάλ: ο δημιουργός της νέας Τουρκίας*, μτφρ. Ιωσήφ Γρηγορίου Κασσεσιάν, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 1998
- Ryan GINGERAS, *Mustafa Kemal Atatürk: Heir to an Empire*, Oxford University Press, Νέα Υόρκη 2016
- M. Şükrü HANİOĞLU, *Atatürk: An Intellectual Biography*, Princeton University Press, Πρίνστον 2011
- Andrew MANGO, *Atatürk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, Overlook Press, Γούντστοκ 2002

- Hugh ROULTON, *Ημίψηλο, γκρίζος λύκος και ημισέληνος: ο τουρκικός εθνικισμός και η Δημοκρατία της Τουρκίας*, μτφρ. Εύα Πέππα, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2000
- Erik J. ZÜRCHER, *Σύγχρονη ιστορία της Τουρκίας*, μτφρ. Βαγγέλης Κεχριώτης, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2004
- Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk: ο μέγας ρητορικός*, 2 τόμοι, μτφρ. Μάρω Μαυροπούλου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2009

Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Προϊστορική Αρχαιολογία (ΠΑΡ)

ΠΑΡ 201	Νένα Γαλανίδου	Δημόσια Αρχαιολογία (Π)	5 ECTS
---------	----------------	-------------------------	--------

Περιγραφή

Η παράδοση αυτή θα εξοικειώσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες με την Δημόσια Αρχαιολογία ως διαμεσολαβητή της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα. Η Δημόσια Αρχαιολογία ξεκίνησε με κύριο χαρακτηριστικό και αποστολή της να κάνει τα ευρήματα και τις θεωρίες της αρχαιολογίας γνωστά και προσιτά στο ευρύ κοινό. Ως ερευνητικό αντικείμενο έχει αναπτυχθεί περεταίρω και ανιχνεύει την πολυδιάστατη σχέση και την αλληλεπίδραση της Αρχαιολογίας με τη σύγχρονη κοινωνία. Θα ασχοληθούμε με θέματα όπως η αρχαία κληρονομιά στον πυρήνα της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης, η σημασία των μνημείων, και οι αρχιτεκτονικές, αρχαιολογικές, και μουσειολογικές οπτικές του δημόσιου χώρου. Επίσης θα εξετάσουμε τις κοινωνικές επιπτώσεις και την πρόσληψη των αρχαιολογικών έργων, καθώς και τη συμβολή και τον ρόλο των πολιτών στην προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος, θα δούμε κινήσεις πολιτών οι οποίες έχουν προορισμό τους να χτίσουν γέφυρες μεταξύ της επίσημης αρχαιολογίας και του κοινού στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, και τον αντίκτυπο αυτών των κινήσεων στην αρχαιολογική επιστήμη καθαυτή και στην σύνδεση της αρχαιολογίας με το ευρύτερο κοινό.

Κλασική Αρχαιολογία (ΚΑΡ)

ΚΑΡ 354	Παυλίνα Καρανασάση	Προσωποποιήσεις και αλληγορίες στην αρχαία ελληνική τέχνη (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	---	---------

Περιγραφή

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η εξέταση και ανάλυση βασικών προσωποποιημένων εννοιών όπως αυτές παρουσιάζονται στις αρχαίες λογοτεχνικές και επιγραφικές πηγές και στην εικονογραφία. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η Δίκη, η Ευνομία, η Πειθώ, ο Έρωτας, ο Ύπνος, ο Θάνατος, ο Ίμερος, ο Πόθος, η Θέμις κ.ά. Διακρίνονται κυρίως σε αυτές που έχουν ευρύτερη πολιτική σημασία και αφορούν τις κοινότητες, όπως την πόλη και θεσμικά της όργανα (λ.χ. Δήμος, Δημοκρατία κ.ά.) και σε εκείνες οι οποίες αφορούν τον ιδιωτικό βίο, μέσω συγκεκριμένων μυθολογικών παραστάσεων και του «κόσμου» των γυναικών.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Shapiro, H.A.: Personifications in Greek art. The representation of abstract concepts. 600 - 400 B.C. (Kilchberg 1993)
Smith, A.C.: Political personifications in classical Athenian art, 1-2. [Diss. Yale University 1997] (Ann Arbor : University Microfilms International, 2002)
Pollitt, J.J.: Pots, politics, and personifications in early classical Athens. - YaleUnivB 40 (1987) Nr.1,8-15
Smith, A.C.: Eurymedon and the evolution of political personifications in the early classical period. - JHS 119 (1999) 128-141.
Borg, B.E.: Eunomia or "make love not war"? Meidian personifications reconsidered. - in: Personification in the Greek world. From antiquity to Byzantium. (Aldershot 2004) 193-210.1

Prusac, M.: Personifications of Eudaimonia, Felicitas and Fortuna in Greek and Roman art. - SymbOslo 85 (2011) 74-93.

KAP 133	Δημήτρης Μποσνάκης	Αρχαϊκή πλαστική: Μορφή, λειτουργία και πηγές (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	---	--------

Περιγραφή

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση της εξελικτικής πορείας της πλαστικής (ολόγλυφα και ανάγλυφα έργα, αρχιτεκτονική γλυπτική) της αρχαϊκής περιόδου κατά τη μορφή (ύλη, τεχνική, μορφολογικά – τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά, εικονογραφικοί τύποι), τη λειτουργία (χρήση και προορισμός) καθώς και τα αισθήματα και τις ιδέες των ανθρώπων της εποχής με βάση τις σωζόμενες γραπτές πηγές (επιγραφές και φιλολογικές μαρτυρίες).

Βιβλιογραφία

Εγχειρίδια – Γενικές μελέτες:

S. Adam, The Technique of Greek Sculpture in the Archaic and Classical Periods, 3. Suppl. BSA (London 1966)

G. M. A. Richter, Archaic Gravestones of Attica (New York 1961)

G. M. A. Richter, Korai. Archaic Greek Maidens (London 1968)

G. M. A. Richter, Kouroi ³ (1970)

B. S. Ridgway, The Archaic Style in Greek Sculpture (Princeton 1977)

Χ. Καρούζος, Αριστόδικος (1961).

John Boardman, Greek Sculpture. The Archaic Period (1978) [ελλην. μετάφραση: Ελληνική πλαστική: Αρχαϊκή περίοδος, (1982)].

R. Lullies - M. Hirmer, Griechische Plastik (1979)

J. M. Hurwit, The Art and Culture of Early Greece, 1100-480 B.C. (1985).

W. Fuchs – J. Floren, Die griechische Plastik I (München 1987)

W. Martini, Die archaische Plastik der Griechen (1990)

A. Stewart, Greek Sculpture (1990)

P. C. Bol (επιμέλεια), I. Fruhegriechische Plastik, στη σειρά: Die Geschichte der antiken Bildhauerkunst (2002).

Claude Rolley, La sculpture grecque I. Des origines au milieu du Ve siècle(1994)

[ελλην. μετάφραση: Η Ελληνική Γλυπτική Ι, από τις αρχές έως το μέσο του 5^{ου} αι., σε ελληνική μετάφραση από το Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2006].

Katerina Karakasi, Archaische Koren (2001).

Olga Palagia (επιμ.), Greek Sculpture, Function, Materials, and techniques in the archaic and classical periods (2006).

Γ. Κοκκορού-Αλευρά Γεωργία (1990), Η τέχνη της αρχαίας Ελλάδας. Σύντομη ιστορία 1050-50 π.Χ. [70-76, 82-98].

G. Kokkorou-Alewras, Archaische Naxische Plastik. (1975).

Αικ. Κώστογλου- Δεσποίνη, Προβλήματα της παριανής πλαστικής του 5ου αι. π. Χ. (Αθήνα 1979).

H. A. Shapiro (επιμ.), The Cambridge Companion to Archaic Greece (2007).

ΓΙΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ

Johannes Overbeck, Die antiken Schriftquellen zur Geschichte der bildenden Künste bei den Griechen. Leipzig: W. Engelmann, 1868.
J.J. Pollitt, The ancient view of Greek Art, Criticism, History, and terminology (1974).
Χ. Καρούζος, ΠΕΡΙΚΑΛΛΕΣ ΑΓΑΛΜΑ ΕΞΕΠΟΙΗΣ' ΟΥΚ ΑΔΑΗΣ. Αισθήματα και ιδέες των αρχαϊκών Ελλήνων για την τέχνη (1982).
John Boardman, (2002) [ελλην. Μετάφραση, Η αρχαιολογία της νοσταλγίας: Πώς οι αρχαίοι Έλληνες αναπαρέστησαν το μυθικό παρελθόν τους (2007)]
Marion Muller-Dufeu (επιμ.), La Sculpture grecque, Sources littéraires et épigraphiques (2002).
Λουκία Αθανασάκη, Αείδετο παν τέμενος, Οι χορικές παραστάσεις και το κοινό τους στην αρχαϊκή και πρώιμη κλασική περίοδο (2009).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ

François de Polignac, La naissance de la cité grecque, Cultes, espace et société, VIII-VII siècles (Paris 1995, [Η Γέννηση της αρχαίας ελληνικής πόλης, ΜΙΕΤ 2000]).
Fritz Gschnitzer, Griechische Sozialgeschichte, von der mykenischen bis zum Ausgang der klassischen Zeit (1981) [Ιστορία της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, ΜΙΕΤ 2011].

KAP 389	Νίκος Σταμπολίδης	Από την αρχαία Ελεύθερνα. Ζητήματα και προσεγγίσεις από μια αναδυόμενη αρχαία πόλη (Σ)	10 ECTS
---------	-------------------	--	---------

Περιγραφή

Το σεμινάριο περιλαμβάνει ζητήματα και θέματα έναρξης μιας συστηματικής ανασκαφικής έρευνας, θέματα νομικά και πνευματικών δικαιωμάτων, ανάδειξης ενός αρχαιολογικού χώρου και ζητήματα επιστημονικά, όπως π.χ. συντήρησης, φωτογράφισης, τεκμηρίωσης και δημοσίευσης ευρημάτων. Το παράδειγμα της αρχαίας Ελεύθερνας συγκρίνεται και με άλλα ανάλογα εντός και εκτός Κρήτης.

Ιστορία Τέχνης της Δύσης (ΙΤΔ)

ΙΤΔ 152	Τιτίνα Κορνέζου	Η ζωγραφική στην Ολλανδία κατά τον 17ο αιώνα (Π)	5 ECTS
---------	-----------------	--	--------

Περιγραφή

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η μελέτη της ζωγραφικής παραγωγής στην Ολλανδία στη διάρκεια του 17^{ου} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, η παράδοση θα εστιάσει στους όρους ανάπτυξης και διάδοσης ζωγραφικών ειδών, όπως η τοπιογραφία, το πορτρέτο, η ηθογραφία, οι νεκρές φύσεις, στο ιστορικό και πολιτισμικό περιβάλλον της Ολλανδικής Δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό θα εξεταστεί το έργο των σημαντικότερων εκπροσώπων της ολλανδικής ζωγραφικής.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- A. Hauser, *The Social History of Art, 1951- Κοινωνική ιστορία της τέχνης*, μτφρ. Τάκη Κονδύλης, Αθήνα, 1984, τόμ. 2
- S. Alpers, *The Art of Describing. Dutch Art in Seventeenth century*, Pelican Books, Λονδίνο, 1983.

- F. Grijzenhout – H. van Veen (επιμ.), *The Golden Age of Dutch Painting in Historical Perspective*, Cambridge University press, 1999.
- R.H Fuchs, *Dutch Painting*, Thames and Hudson, Λονδίνο, 1996.
- A. Riegl, *The Group Portraiture in Holland (1902)*, Getty Research Institute, Λος Άντζελες, 2005.
- J. Rosenberg – S. Slive, *Dutch painting 1600-1800*, Yale University press, 1995.
- Α. Ταμβάκη, *Ο χρυσός αιώνας της ολλανδικής ζωγραφικής από τη συλλογή του μουσείου της Dordrecht*, κατ. έκθ. ΕΠΜΑΣ, Αθήνα, 2002.
- Ν. Λιτσαρδοπούλου, *Η ζωγραφική παραγωγή των Κάτω Χωρών. Μια επισκόπηση*, Σιδέρης, Αθήνα, 2014.

ΙΤΔ 367	Τιτίνα Κορνέζου	Θεωρία και ιστοριογραφία του μπαρόκ (Σ)	10 ECTS
---------	-----------------	---	---------

Περιγραφή

Στο σεμινάριο θα αναλυθούν και θα συζητηθούν οι ποικίλες σημασίες του όρου “μπαρόκ” όπως διαμορφώθηκαν και αναπτύχθηκαν στην ιστοριογραφία της τέχνης από τον 19^ο αιώνα. Στόχος του σεμιναρίου, μέσω της μελέτης του συγκεκριμένου θέματος, είναι να εξοικειώσει τους φοιτητές/τριες με ιστοριογραφικά και μεθοδολογικά ζητήματα, καθώς και με ζητήματα περιοδολόγησης της ιστορίας της τέχνης. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή είναι η πολύ καλή γνώση μίας τουλάχιστον ξένης γλώσσας.

ΙΤΔ 231	Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος	Από το Μόναχο στο Παρίσι: Ιστορία της ελληνικής τέχνης, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή (Π)	5 ECTS
---------	--------------------------	---	--------

Περιγραφή

Στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει την κυριαρχία των μαθητών της Ακαδημίας του Μονάχου στην ελληνική τέχνη από το 1862 μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922), και παράλληλα τη σταδιακή ανάδειξη των νεωτερικών τάσεων που εκπορεύονταν από το Παρίσι, το Μόναχο και τη Βιέννη, όπως ήταν ο ρεαλισμός, ο συμβολισμός, ο ιμπρεσιονισμός και οι μεταϊμπρεσιονιστικές τάσεις.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. *Εθνική Πινακοθήκη, 100 χρόνια. Τέσσερις αιώνες ελληνικής ζωγραφικής*, επιμέλεια Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, ΕΠΜΑΣ, Αθήνα 1999.
Αντώνης Κωτίδης, *Ελληνική τέχνη: ζωγραφική 19ου αιώνα*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1995.
2. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Οι εικαστικές τέχνες κατά την περίοδο 1900-1920», στον συλλογικό τόμο: *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, επιμέλεια Χρήστος Χατζηιωσήφ, τ. Α₂, Αθήνα, εκδόσεις Βιβλιόραμα, [2000], σ. 311-351.
3. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, *Η τέχνη πτεροφυεί εν οδύνη. Η πρόσληψη του νεορομαντισμού στο πεδίο της ιδεολογίας, της θεωρίας της τέχνης και της τεχνοκριτικής, στην Ελλάδα*, Αθήνα, Ποταμός, 2005.

4. Μιλτιάδης Μ. Παπανικολάου, *Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα*, τόμ. Α΄: Ζωγραφική και γλυπτική του 20ού αιώνα, τόμ. Β΄: 18ος και 19ος αιώνες, Αδάμ, Αθήνα 1999.

ΙΤΔ 340	Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος	Ιστοριογραφία της ελληνικής τέχνης 18 ^{ος} -20ός αιώνας (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------------	--	---------

Περιγραφή

Στόχος του σεμιναρίου είναι να μελετηθεί η ιστοριογραφία της νεοελληνικής τέχνης και να εντοπιστούν τα βασικά ζητήματα μεθοδολογίας, ορολογίας και περιοδολόγησης της μελέτης της ιστορίας της νεοελληνικής τέχνης. Δια μέσου της μελέτης της ιστοριογραφίας της νεοελληνικής τέχνης θα γίνει επίσης μια ερμηνευτική προσπάθεια να προσεγγιστεί το πεδίο της νεοελληνικής τέχνης στην ιστορική του ανέλιξη.

Θα αναλυθούν και θα μελετηθούν παραδειγματικά οι ιστορικές μελέτες των Στέλιου Λυδάκη, Χρύσανθου Χρήστου, Τώνη Σπητέρη, Μιλτιάδη Παπανικολάου, Μαρίνας Λαμπράκη Πλάκα, Αντώνη Κωτίδη κ.ά.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

1. Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα (επιμ.), *Εθνική Πινακοθήκη, 100 χρόνια. Τέσσερις αιώνες ελληνικής ζωγραφικής*, ΕΠΜΑΣ, Αθήνα 1999.
2. Στέλιος Λυδάκης, *Η ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής (16ος-20ός αιώνες)*, Μέλισσα, Αθήνα 1976.
3. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος – Νίκος Χατζηνικολάου (επιμ.), *Η ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 2000, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2003.
4. Μιλτιάδης Μ. Παπανικολάου, *Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα*, τόμ. Α΄: Ζωγραφική και γλυπτική του 20ού αιώνα, τόμ. Β΄: 18ος και 19ος αιώνες, Αδάμ, Αθήνα 1999.
5. Άγγελος Γ. Προκοπίου, *Νεοελληνική τέχνη, χ.ε.*, Αθήνα 1936.
6. Τώνης Π. Σπητέρης, *Τρεις αιώνες νεοελληνικής τέχνης, 1660-1967*, τόμ. Α΄-Γ΄, Πάπυρος, Αθήνα 1979.
7. Χρύσανθος Χρήστου, *Ελληνική Τέχνη: Ζωγραφική 20ού αιώνα*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1996.
8. Χρύσανθος Χρήστου, *Η ελληνική ζωγραφική στον εικοστό αιώνα*, τόμ. Α΄: 1882-1922, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα 2000.
9. Χρύσανθος Χρήστου, *Η ελληνική ζωγραφική στον εικοστό αιώνα*, τόμ. Β΄: 1923-1940, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα 2001.

Εργαστηριακά μαθήματα

EM002	Αριάδνη Γκαζή	Διαδίκτυο & ανθρωπιστικές επιστήμες: Ιστορία μέσου-Κατηγορίες ιστοσελίδων - Μέθοδοι αξιολόγησης - Διαδικτυακά ερευνητικά εργαλεία
-------	---------------	---

Περιγραφή

Κύκλος εργαστηριακών μαθημάτων που απευθύνεται σε ομάδες προπτυχιακών φοιτητών (μέχρι 20 άτομα) και θα ολοκληρώνεται σε 4 μαθήματα που θα επαναλαμβάνονται 3 φορές κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, ώστε να μπορεί να το παρακολουθεί ένας σχετικά μεγάλος αριθμός φοιτητών συνολικά.

Κάθε ένα από τα 4 μαθήματα διαρκεί 2-2,5 ώρες, παραδίδεται μία φορά την εβδομάδα και αποτελείται από δύο μέρη, το ένα θεωρία και το δεύτερο άσκηση (στο Εργαστήριο Υπολογιστών της Φιλοσοφικής Σχολής).

Παρουσιάζονται οι ακόλουθες ενότητες:

A. Ιστορία του μέσου – Κατηγορίες ιστοσελίδων

B. Μέθοδοι αξιολόγησης και σωστής χρήσης

Γ. Γνωριμία με διαδικτυακά εργαλεία της ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας (σε δύο μέρη).

EM004	Αριάδνη Γκαζή	Χρήση εφαρμογών πληροφορικής και διαδικτυακών εργαλείων για την προετοιμασία εργασιών
-------	---------------	---

Περιγραφή

Το μάθημα έχει ως στόχο να καταρτίσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του Τμήματος στη χρήση διαφόρων εφαρμογών πληροφορικής, καθώς και πλατφόρμων/εργαλείων που διατίθενται στο διαδίκτυο με ελεύθερη πρόσβαση, η γνώση και ο σωστός χειρισμός των οποίων κρίνονται ως απαραίτητα στοιχεία για την προετοιμασία των σεμιναριακών και λοιπών εργασιών που εκπονούν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Τμήμα.

Η διδασκαλία θα ολοκληρώνεται σε ένα κύκλο πέντε παραδόσεων, οι οποίες θα περιλαμβάνουν παρουσίαση και πρακτική εξάσκηση στο εργαστήριο Η/Υ της Φιλοσοφικής Σχολής και θα είναι δομημένες ως εξής:

- πρώτες δύο παραδόσεις: σάρωση-κατέβασμα εικόνων-βίντεο και επεξεργασία τους
- τρίτη έως πέμπτη παράδοση: δημιουργία-επεξεργασία αρχείων pdf – χρήση πλατφόρμων για μεταφορά αρχείων, χρήση διαδικτυακών εφαρμογών βιβλιογραφίας

Ο μέγιστος αριθμός φοιτητών/τριών που θα μπορούν να παρακολουθήσουν το μάθημα είναι περίπου 20, όσες είναι και οι θέσεις εργασίας στο εργαστήριο Η/Υ.

EM003	Αλέξανδρος Μαριδάκης	Προχωρημένες δεξιότητες σε εφαρμογές πληροφορικής και χρήση υπολογιστή
-------	----------------------	--

Περιγραφή

Πρόκειται για εργαστηριακό μάθημα ασκήσεων εμπάθουσας στη χρήση των εφαρμογών της Πληροφορικής, με στόχο την αξιοποίηση δυνατοτήτων προχωρημένων εργαλείων ενός υπολογιστή, σχετικά με τη χρήση του λειτουργικού συστήματος, των βασικών εφαρμογών γραφείου (επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικά φύλλα, παρουσιάσεις) και τη χρήση του Διαδικτύου. Κυρίως όμως

γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθούν δεξιότητες στην ανάπτυξη, χρήση Βάσεων Δεδομένων, προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας, αλλά και των νέων υπηρεσιών του διαδικτύου, όπως και των πολυμεσικών εφαρμογών.

Οι προχωρημένες γνώσεις και δεξιότητες δίνουν την ευκαιρία για περαιτέρω εξειδικευμένη κατάρτιση σε φοιτητές, /-τριες που δεν έχουν σπουδές στο χώρο της πληροφορικής ή συγγενείς χώρους. Έτσι αποτελούν σημαντικό συμπληρωματικό εφόδιο για καλύτερη απόδοση στις σπουδές, τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και στην πιθανή μελλοντική ερευνητική τους πορεία, αλλά και για μια αξιολογη επαγγελματική σταδιοδρομία σε φορείς τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα.

Πρόκειται για ένα εξαμηνιαίο κύκλο εργαστηριακών ασκήσεων, που υλοποιούνται σε τρίωρη εβδομαδιαία βάση από τους συμμετέχοντες φοιτητές/-τριες του Τμήματος.

Θα υπάρχει τελική αξιολόγηση (είτε με εξέταση, είτε με εργασία project) το αποτέλεσμα της οποίας βαθμολογείται με *επιτυχώς* (E) ή *ανεπιτυχώς* (A). Η συμμετοχή στο εργαστηριακό μάθημα είναι προαιρετική και αφορά σε προπτυχιακούς φοιτητές/-τριες όλων των ετών, αλλά καλό είναι να δηλώνεται από φοιτητές αρχικών ετών, το πρόγραμμα των οποίων δεν είναι ακόμα επιβαρυνόμενο με πρόσθετες υποχρεώσεις, σεμινάρια κλπ.

Να σημειωθεί ότι τα εργαστηριακά μαθήματα δεν υπολογίζονται στο βαθμό πτυχίου, αλλά ούτε και στο συνολικό αριθμό μαθημάτων για τη λήψη πτυχίου.

Υπενθυμίζεται επίσης ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του "προσοντολογίου" (Π.Δ. 50/2001, Φ.Ε.Κ. 39/ Α'/5.3.2001 όπως τροποποιήθηκε με τα Π.Δ. 347/2003, Φ.Ε.Κ. 315/ Α'/ 31.12.2003 και 44/2005, Φ.Ε.Κ. 63/Α'/9.3.2005), ένας τρόπος απόδειξης της γνώσης πληροφορικής και χειρισμού Η/Υ στο Δημόσιο Τομέα, είναι με τίτλους σπουδών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, από την αναλυτική βαθμολογία των οποίων προκύπτει ότι οι κάτοχοί τους έχουν παρακολουθήσει τέσσερα τουλάχιστον μαθήματα υποχρεωτικά ή κατ' επιλογή, Πληροφορικής ή χειρισμού Η/Υ.

[Δείτε εδώ το σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών](#)